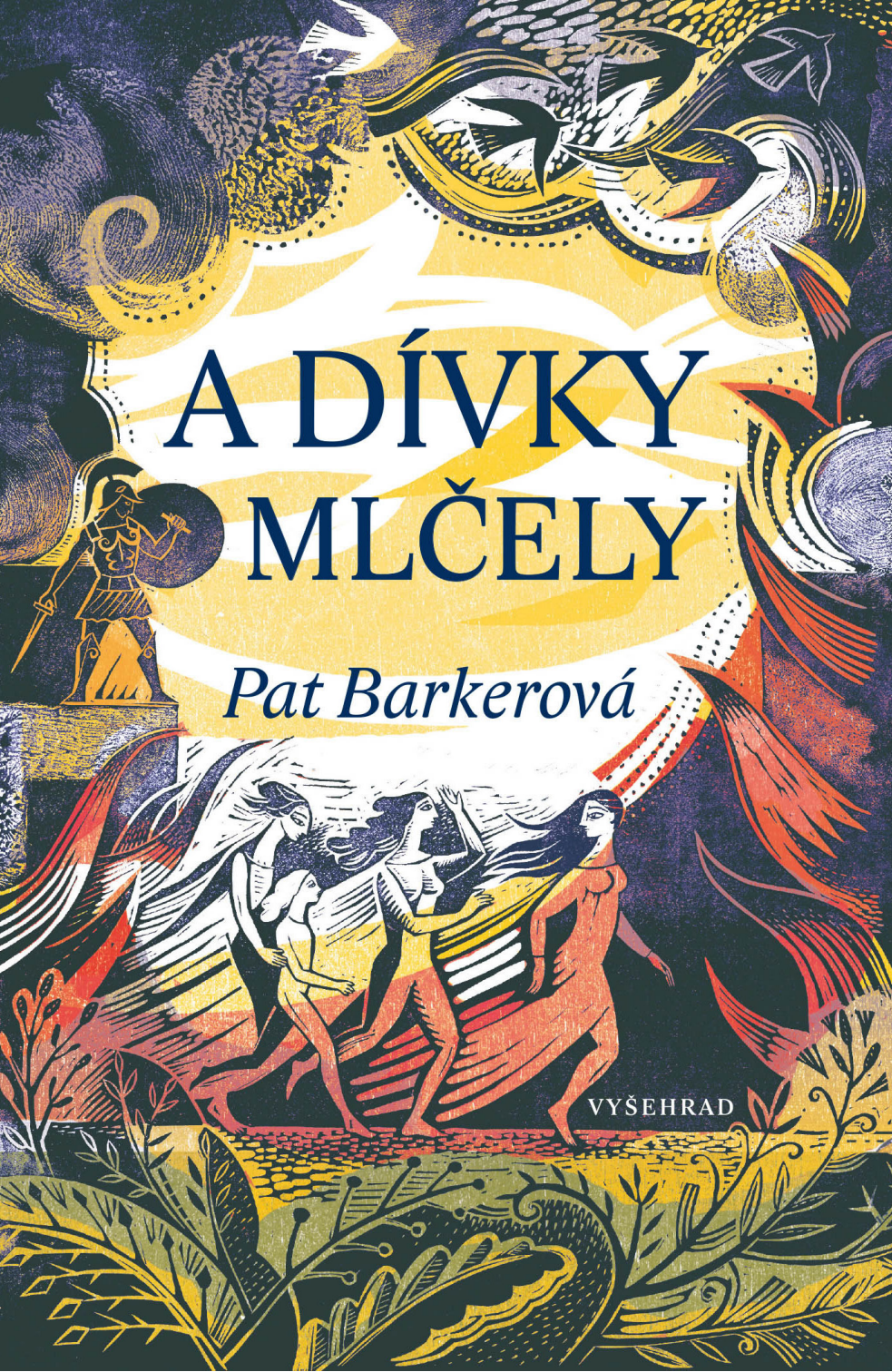

A DÍVKY MLČELY

Pat Barkerová

VYŠEHRAĐ

A dívky mlčely

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.ivysehrad.cz
www.albatrosmedia.cz

Pat Barkerová

A dívky mlčely – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2019

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA a.s.**

A DÍVKY
MLČELY
Pat Barkerová

A DÍVKY MLČELY

Pat Barkerová

VYŠEHRAĐ

Copyright © Pat Barker, 2018
Translation © Kateřina Novotná, 2019
Illustrations by Sarah Young
Epilogue © Radka Fialová, 2019

ISBN tištěné verze 978-80-7601-163-2
ISBN e-knihy 978-80-7601-182-3 (1. zveřejnění, 2019)

*Mým dětem, Johnovi a Anně;
a jako vždycky s něžnou vzpomínkou na Davida*

„Čím myslíte, že začíná evropská literatura?“ zeptal se, když si na prvním semináři udělal docházku. „Hádkou. Veškerá evropská literatura pramení ze sporu.“ Pak zvedl *Iliadu* a přečetl studentům úvodní verše. „Božská Múzo, zpívej o zhoubném hněvu Achilleově... Začni o tom, jak se poprvé střetli, Agamemnón, král mužů, a hrdina Achilleus.“ A o co že se ti dva udatní, násilníci mužové pohádali? Jádro sporu je primitivní jako při hospodské rvačce. Tahají se o ženskou. Vlastně o děvče. O dívku, kterou ukradli jejímu otci. O dívku, unesenou jako válečnou kořist.“*

Philip Roth, *The Human Stain*

* V překladu Jiřího Hanuše vydalo pod názvem *Lidská skvrna* nakladatelství Volvox Globator, Praha 2005, s. 11.

ČÁST PRVNÍ

1

Slavný Achilleus. Skvělý Achilleus, oslnivý Achilleus, božský Achilleus... jak se ta přízviska vrší. My jsme mu tak nikdy neříkali; my jsme mu říkali „řezník“.

Rychlonohý Achilleus. Tohle je podstatné. Žádný věhlas, žádná sláva, ale rychlost, ta pro něj byla typická. Říká se, že jednou pronásledoval přes trójskou pláň boha Apollóna. Apollón se nakonec dostal do úzkých a údajně pravil: „Mě nezabiješ, jsem nesmrtelný.“ „To ano,“ odvětil Achilleus. „Oba ale víme, že kdybys nebyl nesmrtelný, byl bys mrtvý.“

Ani bůh nesměl mít poslední slovo.

• • •

Ještě jsem ho neviděla, a už ho bylo slyšet: jeho bojový pokřik se rozléhal pod hradbami Lyrnéssu.

Nám ženám – dětem samozřejmě také – přikázali, abychom odešli do pevnosti, s náhradním oblečením a takovým množstvím jídla a pití, kolik uneseme. Jako slušná vdaná žena jsem vycházela z domu málokdy – v mém případě to ovšem nebyl dům, ale palác – takže kráčet ulicí za bílého dne pro mě bylo svátkem. Skoro. Smály jsme se, povzbuzovaly se a vtipkovaly, ale myslím, že ve skrytu duše nás tížily starosti. Mě tedy rozhodně ano. Uvědomovaly jsme si, že muži

ustupují. Potyčky, dříve na břehu a kolem přístavu, se teď přesunuly přímo před brány. Slyšely jsme křik, bojový ryk a řinčení mečů o štíty, a věděly, co nás čeká, pokud město padne. A přesto jsme *přímé ohrožení* nevnímaly, já určitě ne, a že by ho cítily ostatní, o tom pochybuji. Jak by se mohly tyhle vysoké hradby, které nás po celý život chrání, zhroutit?

Ženy ve skupinkách, s dětmi v náručí nebo za ruku, mířily sevřenými uličkami města na tržiště. Sluneční žár, prudký vítr a černý stín pevnosti vykloněný ven, aby nás pohltil. Na okamžik oslepená jsem při přecházení z ostrého světla do tmy klopýtla. Obyčejné ženy a otrokyně se tísnily v podzemí, zatímco příslušnice královské rodiny a šlechty obsadily horní patro. Stoupali jsme po točitém schodišti vzhůru a potáčeli se na úzkých schodech, až jsme se najednou ocitli v prostorné prázdné místnosti. Úzkými okny dopadaly na zem v pravidelných odstupech paprsky světla, kdežto v rozích místnosti byl stín. Váhavě jsme se rozhlíželi kolem, vybírali si místo k sezení, rozkládali osobní věci a pozvolna si začali vytvářet jakés takés zdání domova.

Zpočátku nám bylo chladno, ale později, jak slunce stoupalo výš, se udělalo horko a dusno. Nedýchatelno. Pach zpocených těl, mléka, dětské stolice a menstruační krve byl po několika hodinách téměř k nesnesení. Mimina a batolata byla z vedra čím dál mrzutější. Matky uložily nejmenší děti na prostěradla a ovívaly je, kdežto jejich starší bratři a sestry nadšeně pobíhali kolem a vůbec si neuvědomovali, co se děje. Dva chlapci – tak deset, jedenáct let, na bojování moc malí – si zabrali prostor nad schodištěm a hráli si na to, že odrážejí útočníky. Ženy si neustále vyměňovaly pohledy, ústa vyprahlá a téměř mlčky, protože výkřiky a řev venku sílily a od brány se už rozléhalo dunění. Znovu a znovu propukala bitevní vřava, stejně nelidská jako vlčí volání. Poprvé matky synů záviděly těm s dcerami, protože dívky byly ponechávány naživu. Chlapce v bojeschopném věku zpravidla pozabíjeli. Někdy zabíjeli i těhotné ženy, probodli jim břicho kopím pro případ, že by dítě byl chlapec. Neuniklo mi, že si Isméné,

která už čtyři měsíce nosila dítě mého manžela, pevně tiskne ruce k břichu a přesvědčuje sama sebe, že na ní těhotenství ještě není vidět.

V těch několika posledních dnech jsem si často všimla, jak se na mě dívá – Isméné, která si dřív dávala takový pozor, aby se nesetkala s mým pohledem – a z jejího výrazu se dalo zřetelně vyčíst: *Jsí na řadě. Uvidíme, jak si povedeš.* Ten bezostyšný, upřený pohled bolel. Pocházím z rodiny, kde se s otroky zacházelo vlídně, a když mě otec dal za manželku králi Mynétovi, pokračovala jsem v tradici svého bývalého domova. K Isméně jsem byla přívětivá – nebo si myslela, že jsem. Co když ale vlídnost mezi majitelem a otrokem neexistuje? Co když existuje jen různá míra krutosti? Hleděla jsem přes místnost na Isménu a myslela si: *Ano, máš pravdu. Jsem na řadě.*

O porážce nikdo nemluvil, ačkoli jsme ji všechny očekávaly. Tedy až na jednu stařenku, manželovu pratetu, která si nedala vymluvit, že ústup k bráně je jen dobře promyšlená taktika. Mynés si s nimi pohrává, říká, a se zavázanýma očima je láká do pastí. Určitě vyhrajem, zaženem ty loupeživý Řeky do moře – a některé mladší ženy jí podle mě i věřily. Potom ale bitevní vřava propukla nanovo, blížila se, a my všechny věděly, kdo to je, i když jeho jméno žádná z nás nevyslovila.

Ve vzduchu viselo vědomí toho, co nás čeká. Matky objímaly rukama dívky, které rychle dospívaly, ale pro sňatek ještě nebyly dost zralé. Devíti, desetileté dívky nebudou ušetřeny. Ritsa se ke mně naklonila: „Šťěstí, že nejsme panny.“ Široce se přitom usmála, takže odhalila díry po zubech způsobené léty těhotenství, a přitom žádné z dětí už nežilo, aby jí to potvrdilo. S nuceným úsměvem jsem mlčky přikývla.

Dělala jsem si starosti o tchyni, která raději zůstala v paláci, než se nechat vláčet v nosítkách do pevnosti, a zároveň mě rozčilovalo, že si je dělám, protože být tomu naopak, ona by se o mě určitě nepostarala. Už rok ji trápila choroba, při které se nadýmá břicho a maso odpadává z kostí. Nakonec

jsem usoudila, že k ní musím zaskočit; aspoň zjistím, jestli má co jíst a pít. Ritsa chtěla jít se mnou, už se zvedala, ale já zavrtěla hlavou. „Hned jsem zpátky.“

Venku jsem se zhluboka nadechla. I ve chvíli, kdy se mi svět s ohlušujícím rachotem hroutil k nohám, přinesl čerstvý vzduch pocit úlevy. Prašný a horký – pálil vzadu na patře, a přesto svěží vzduch, po smrdutém prostředí horního patra pevnosti. Nejrychlejší cesta do paláce vedla přes tržiště, ale všimla jsem si šípů rozesetých v prachu, a když jsem si je prohlížela, jeden se právě prudce vznesl nad hradby a s chvěním se zabodl do hromady hlíny. *Ne, raději neriskovat.* Pustila jsem se boční uličkou, tak úzkou, že domy tyčící se nad ní sotva propouštěly světlo. Doběhla jsem k hradbám paláce a prošla postranní branou, která po odchodu služebnictva zřejmě zůstala otevřená. Ve stájích vpravo ode mě řehтали koně. Přes nádvoří jsem se rychle dostala do úzkého průchodu, který vedl k velké síni.

Impozantní, rozlehlá, vysoká místnost s Mynétovým trůnem na konci působila cize. Poprvé jsem do ní vstoupila v den své svatby, když mě po setmění přinesli z otcova domu v nosítkách obklopených muži s planoucími pochodněmi. Mynés se svou matkou, královnou Mairou po boku mě očekával, aby mě přivítal. Před rokem mu zemřel otec, Mynés neměl bratry a musel se postarat o dědice. A tak se ženil, daleko mladší, než bývá u mužů zvykem, třebaže si cestu k ženám v paláci už jistě našel a tu a tam – jen tak pro radost – utrousil levobočka. Jaké zklamání asi prožíval, když jsem sestoupila z nosítek a stála tam, rozechvělá, zatímco mi služebné sundávaly plášť a odhrnovaly závoje; malé, hubené vyžle, samé vlasy a oči a žádné tvary. Chudák Mynés. Jeho ideálem krásy byla ženská tak tlustá, že když ji ráno plácnul po zadku, třásl se jí ještě při večeři. Dělal ale, co mohl, měsíce se noc co noc lopotil mezi mými stehny – která měla k dráždivé smyslnosti tak daleko – stejně ochotně jako zapřažený kůň; když se ale žádné těhotenství nedostavilo, přestalo ho to bavit a vrátil se ke své první lásce: ženské z kuchyně, která

si ho, s onou křehkou směsicí něhy a lačnosti otrokyně, vzala do postele, když mu bylo pouhých dvanáct let.

Hned prvního dne jsem při pohledu na Mairu pocho-pila, že bitva začíná. Až na to, že to nebyla jedna bitva, ale vleklá, krvavá válka. V osmnácti letech jsem už byla vete-ránkou mnoha dlouhých a krutých tažení. Mynés jako by si to napětí neuvědomoval, já ale z vlastní zkušenosti vím, že muži bývají vůči ženské agresivitě podivně slepí. *Oni* jsou ti válečníci v přilbách a ve zbroji, s meči a kopími, a naše bitvy jako by neviděli – nebo nechtějí vidět. Kdyby si totiž uvědo-mili, že nejsme ta mírná stvoření, za která nás mají, přišli by možná o svůj klid.

Kdybych měla dítě, syna, všechno by bylo jiné, jenže uply-nul rok a já měla pás stále vyzývavě utažený, až na něj nako-nec Maira, utrápená touhou po vnoučeti, ukázala prstem a nepokrytě se ušklíbla. Nebýt té nemoci, nevím, jak by to dopadlo. V jedné z vládnoucích rodin už vybrala konkubínu; dívku, která – sice neprovdaná za Mynéta podle zákona – by se, až na titul, stala královnou. Místo mně začalo růst břicho Maiře. Byla stále ještě mladá a na obzoru byl skandál. *Čí je to?* šuškali si všichni. Z paláce vycházela, jen aby se pomodlila u manželova hrobu! Potom začala žloutnout, hubla a většinu času trávila ve svých komnatách. Vyjednávání o šestnáctileté konkubíně se bez ní zastavilo a utichlo. To byla moje příle-žitost, první, co jsem kdy měla, a já se jí chopila. Zakrátko se všichni úředníci v paláci oddaní Maiře obraceli na mě. A palác nebyl o nic hůř spravovaný než v době, kdy v něm vládla ona. Když nic, tak úsporněji.

Stála jsem uprostřed síně utopená ve vzpomínkách a palác, obvykle plný zvuků – hlasů, rachotících pánví, dusotu no-hou – se kolem mě rozkládal tichý jako hrob. Zvenku, od městských hradeb, se stále ozývala bitevní vřava, připomína-jící spíš nesouvislé bzučení včely za letního večera, a ty zvuky jako by ticho ještě prohlubovaly.

Ráda bych se v síni zdržela, nebo, a to ještě raději, zasko-čila na vnitřní nádvoří a sedla si pod svůj oblíbený strom,

ale věděla jsem, že Ritsa si o mě dělá starosti, a tak jsem se pomalu vydala po schodech nahoru a hlavní chodbou ke tchynině komnatě. Dveře při otevírání zaskřípaly. V místnosti bylo šero, protože Maira zavřela okenice, buď kvůli světlu, které vadilo očím, nebo aby před světem skryla svůj změněný zevnějšek. Nevím. Bývala to velice krásná žena – a já si před pár týdnů všimla, že nikde nevidím drahocenné bronzové zrcadlo, které dostala věnem.

Pohyb v posteli, bledá tvář v přítmí otočená ke mně.

„Kdo je to?“

„Bríseovna.“

Tvář se okamžitě odvrátila. Tohle jméno slyšet nechtěla. Měla moc ráda Isménu, která údajně nosila Mynétovo dítě – a byla to asi pravda, i když vzhledem k životu, jaký otroci vedli, se nedalo vždycky říct, kdo je otcem dítěte. V těch posledních horečných týdnech a měsících se Maira upínala jen k tomu dítěti. Ano, Isméně byla otrokyně, ale otrokům můžete dát svobodu, a kdyby to byl chlapec...

Popošla jsem dál do místnosti. „Máš všechno, co potřebuješ?“

„Ano.“ Vůbec nad tím nepřemýšlela, jen abych už byla pryč.

„Vody máš dost?“

Letmo pohlédla na noční stolek. Obešla jsem postel a zvedla džbán. Byl skoro plný. Nalila jsem jí velký hrnek, a pak jsem šla džbán doplnit z mísy s vodou v protějším rohu místnosti. Zteplalá, zatuchlá voda s vrstvičkou prachu na hladině. Ponořila jsem do ní džbán až po okraj a nesla ho k posteli. Na červeném a nachovém koberci pod mýma nohama mihotaly čtyři pruhy ostrého světla, tak jasného, že bodalo do očí, i když postel se téměř ztrácela ve tmě.

S námahou se posadila. Přidržela jsem jí hrnek u úst; lačně pila a její vychrtlý krk sebou s každým douškem škubl. Po chvíli zvedla hlavu a já v domněnání, že už má dost, chtěla hrnek odtáhnout, ale Maira slabounce na protest zakňourala. Když konečně dopila, lehce si cípem závoje otřela ústa. Cítila jsem, jak nelibě nese to, že jsem svědkem její žízně a bezmoci.

Natřásla jsem jí polštáře za hlavou. Když se předklonila, vystoupila pod bledou kůží děsivě obnažená páteř. Taková, jaké se vyndávají z vařených ryb. Opatrně jsem ji uložila do polštářů a ona vydechla úlevou. Upravila jsem jí přikrývky; každý záhyb lněného plátna byl cítit stářím, nemocí... A taky močí. Měla jsem vztek. Tak dlouho jsem tu ženu bytostně nesnášela, a ne bezdůvodně. Přišla jsem do jejího domu jako čtrnáctiletá dívka, dívka bez matky, která by ji ochraňovala. Mohla na mě být hodná, a nebyla; mohla mi pomoci, než si zvyknu na novou situaci, a neudělala to. Neměla jsem důvod mít ji ráda a v tu chvíli jsem měla vztek, že jsem dopustila, aby se scvrkla v hromádku ochablého masa a třicích kostí, takže už nebylo proč ji nenávidět. Ano, bylo to vítězství, ale draze vykoupené – a nejen proto, že Achilles bušil na vrata.

„Něco bys pro mě mohla udělat.“ Hlas měla vysoký, zvukový a chladný. „Vidíš tu truhlu?“

Viděla jsem ji, i když stěžl. Obdélník těžkého dlabaného dubu trůnící v přítmi vlastního stínu v nohách postele.

„Potřebuju, abys něco vyndala.“

Zvedla jsem víko a vypustila vyčpělou vůni peří a bylinek. „Co mám najít?“

„Nůž. Ne, navrchu ne – vespod... vidíš ho?“

Otočila jsem se, abych se na ni podívala. Bez mrknutí na mě upřeně hleděla a neuhnula pohledem.

Nůž byl vsunutý mezi třetí a čtvrtou vrstvu ložního prádla. Vytáhla jsem ho z pochvy a ostrá čepel na mě čtverácky zamrkala. Vůbec to nebyl ten malý ozdobný nožík, jaký jsem čekala, takový, jakým si bohaté ženy krájejí maso. Byl dlouhý jako mužská obřadní dýka a musel patřit jejímu manželovi. Donesla jsem ho k posteli a vložila jí ho do rukou. Hleděla na něj a prsty se dotýkala drahokamů na rukojeti. Prolétlo mi hlavou, jestli mě nechce požádat, abych ji zabila, a jak mi při tom asi bude, ale ne, jen si povzdechla a odložila nůž stranou.

Posunula se na posteli trochu výš. „Doneslo se k tobě něco? Víš, co se děje?“

„Ne. Víím jen, že jsou přímo před branami.“ Bylo mi jí tehdy líto, té staré ženy – protože nemocí zestárla – očekávající v hrůze zprávu, že její syn zemřel. „Jestli se něco dozvím, určitě ti to řeknu.“

Přikývla, a tím mě propustila. U dveří, už s rukou na petlici, jsem se ještě zastavila a ohlédla, ale Maira se už dívala jinam.

2

Když jsem se vrátila, Ritsa právě omývala nemocné dítě. Abych se k ní dostala, musela jsem překročit několik spících těl.

Dopadl na ni můj stín a otočila se: „Jak je jí?“

„Není jí dobře. Nepřežije to.“

„Asi je to tak lepší.“

Všimla jsem si jejího zvědavého pohledu. O nepřátelství mezi mnou a tchyní se dobře vědělo. „Mohla jít s námi. Nesly bychom ji. Nechtěla,“ dodala jsem trochu nejistě.

Dítě naříkalo a Ritsa mu odhrnula vlasy z vlhkého čela. Jeho matka seděla o kousek dál a snažila se zvládnout podrážděného kojence, který se dožadoval pití a bojoval s jejím prsem. Vypadala unaveně. Říkala jsem si, že vzhledem k tomu, co nás čeká, je odpovědnost za životy druhých asi daleko těžším břemenem. Já nesla jen to svoje a při pohledu na tuhle vyčerpanou matku jsem měla pocit volnosti – a také osamění. A pak mě napadlo, že existují různé způsoby, jak zůstat lidem nablízku. Ano, neměla jsem děti, ale cítila jsem odpovědnost za všechny ženy a děti v téhle místnosti, nemluvě o otrokyních namačkaných ve sklepení.

Bylo čím dál větší horko, a ženy se proto vesměs usadily na zemi a snažily se usnout. Několika se to podařilo, chórus pochrupování a hvízdavého oddechování teď už sílil,

nicméně většina jen tak ležela s očima netečně upřenýma do stropu. Přivřela jsem oči, nechala je zavřené, a vnímala jenom pulzování ve spáncích a pod sanicí. Potom se znovu ozval Achilleův válečný pokřik, tentokrát tak blízko, že se některé ženy posadily a ve strachu se vytřeštěně rozhlížely kolem sebe. Všechny jsme věděly, že se blíží konec.

Hodinu nato, poté co se ozval praskot a štípání borceného dřeva, jsem vyběhla na střechu, vyklonila se přes zídku a viděla, jak se prolomenou branou hrnou dovnitř řečtí vojáci. Přímo pode mnou postupoval vpřed a hned zase couval chumel zmítajících se paží a ramenou, jak se naši muži urputně snažili zatlačit útočníky zpět. Marně. Valili se otvorem v bráně, a jakmile byli uvnitř, sekali a bodali. Mírumilovné prostranství, které rolníci vždycky na konci týdne změnili v tržiště, bylo zbrocené rudou krví. Tu a tam – nevím proč – zasvítila mezi bojujícími šiky skulina a v jednom takovém prchavém okamžiku jsem viděla, jak Achilles zvedá hlavu s chocholem a hledí k palácovému schodišti, kde stál Mynés s mými dvěma bratry po boku. A pak už se probíjel přímo k nim. Když se dostal ke schodišti, stráže se rozeběhli dolů, aby mu zastoupili cestu. Jednomu z nich probodl mečem břicho, vytryskla krev a moč, a umírající muž, tvář zsinanou bolestí, si přidržoval vyvalené vnitřnosti tak něžně, jako když matka kojí svoje právě narozené dítě. Viděla jsem obránce s ústy rozervěnými jako šarlatový květ, sténání k nám ale nedoléhalo. Bitevní vráva sílila a utichala, tu ohlušující, tu zase přidušená. Svírala jsem zídku tak pevně, až jsem si o drsný kámen zlá-mala nehty. Chvílemi čas jako by se zastavil. Můj nejmladší bratr, teprve čtrnáctiletý, který sotva unesl otcův meč, mi zemřel přímo před očima. Zasvítilo zdvižené kopí a já viděla, jak se bratr svíjí na zemi jako zapíchnuté prase. V tom okamžiku Achilles otočil hlavu a rychle pohlédl k věži, jako by neměl nic jiného na práci. Díval se přímo na mě, alespoň to tak vypadalo – myslím, že jsem o krok couvla – ale měl slunce v očích a nemohl mě zablédnout. Potom s jakousi precizností puntičkáře – kéž bych na to dokázala zapomenout, ale

nejde to – přišlápl bratrovi krk a vytáhl kopí. Z rány prýštila krev, bratr celou dobu zoufale lapal po dechu, a potom znehybněl. Z uvolněné ruky mu vyklouzl otcův meč.

Achilleus už postupoval dál, k dalšímu muži, a potom k dalšímu. Toho dne jich zabil šedesát.

Nejlítější boj byl sveden na palácovém schodišti, kde se můj manžel, ubohý, hloupý Mynés, udatně bil za svoje město – on, do toho dne ten slabý, nemotorný a nejistý chlapec. Zemřel s rukama sevřenýma kolem Achilleova kopí, jako by patřilo jemu a Achilleus ho o ně chtěl připravit. Tvářil se strašně překvapeně. S ním zemřeli i moji dva starší bratři. Nevím, jak zemřel třetí, nestarší bratr, ale tak či onak, u brány nebo na palácovém schodišti, už to má za sebou. Poprvé a jedinkrát v životě jsem byla ráda, že matka už není naživu.

Toho dne zemřeli v bojích u brány nebo na schodech k paláci všichni muži z města. Přestárlé a neschopné boje vyvekli z domů na ulici a tam povraždili. Viděla jsem, jak rozesmátý Achilleus, zbrocený krví od chocholu na přilbě až po sandály, objímá kolem ramen jiného mladíka a raduje se z vítězství. Kopí, které vlácel za sebou, rylo do rudé země rýhu.

Za pár hodin bylo po všem. Když se na tržišti začaly prodlužovat stíny, na palácovém schodišti se už vršily hromady mrtvých těl, přestože Řekové měli ještě hodinu poté plné ruce práce s pronásledováním těch, které dosud nechytily, a s prohledáváním domů a zahrad, kde se mohli schovávat ranění. Když už nebylo koho zabít, pustili se do drancování. Muži podobní zástupům červených mravenců si podávali předměty z ruky do ruky a skládali je hned za branou, aby je odtud přepravili na loď. Aby měli víc místa, přetahali mrtvé na jednu stranu tržiště a nakupili je ke zdi pevnosti. Psi s provazci slin visících z tlamy čenichali kolem mrtvol a na bílém kameni ostře vystupovaly jejich štíhlé, vyzáblé černé stíny. Slétly se vrány, s hašteřením se uvelebily na střeších a zdech a jako černý sníh obsypaly rámy všech dveří a oken. Nejprve rámsily a potom ztichly. Čekaly.

Ted' už se drancovalo organizovaně. Muži ve skupinách vynášeli z domů těžké kusy – vyřezávaný nábytek, role vzácných látek, tapiserie, zbroj, trojnožky, kotle na vaření, sudy s vínem a obilím. Chvillemi seděli a odpočívali, někteří na zemi, jiní na právě vynesných židlích a postelích. Všichni bezuzdně popíjeli víno přímo z džbánů, utírali si ústa hřbety rukou potřísněných krví a byli čím dál víc opilí. A jak obloha bledla, stále častěji pokukovali po úzkých oknech pevnosti, kde se, jak věděli, ukrývaly ženy. Velitelé přecházeli od skupinky ke skupince a nutili je vstát, a postupně se jim to podařilo. Pár posledních doušek a dali se znovu do práce.

Celé hodiny jsem sledovala, jak odlupují z domů a chrámů poklady, které můj lid usilovně vytvářel po celé generace – byli v tom tak dobří, tak zkušení. Jako bych pozorovala roj kobylek, který si sedá na pole s úrodou, a věděla, že po nich nezůstane ani zrníčko. Bezmocně jsem přihlížela, jak odstrojují palác a můj domov donaha. To už za mnou přišly na střechu i další ženy, ale všechny jsme byly příliš zlomené žalem a strachem, takže nikdo nemluvil. Drancování pomalu ustávalo – už nebylo co brát – a bezuzdné chlastání se rozjelo naplno. Na tržiště vyvezli na káře několik obrovských sudů a od muže k muži kolovaly džbánky...

A potom obrátili svou pozornost k nám.

...

Nejdříve vyvlekli z podzemí otrokyně. Ze střechy jsem viděla skupinu chlapů, kteří opakovaně znásilňovali jednu ženu, a než přišli na řadu, popíjeli víno ze společného džbánu, který si opatrně předávali z ruky do ruky. Její dva synové, tak dvanácti- třináctiletí, leželi ranění a umírali opodál, a i ta krátká vzdálenost byla pro ni jako celá míle: nikdy se k nim nemohla dostat. Pořád natahovala ruce a volala je jménem – když nejprve jeden, a potom druhý zemřeli. Nemohla jsem se na to dál dívat a otočila se jinam.

Ted' už byly na střeše všechny ženy, choulily se k sobě, nedospělé dívky přitisknuté k matkám. Slyšely jsme, jak se

Řekové se smíchem hrnou po schodech nahoru. Arianna, moje sestřenice z matčiny strany, mi sevřela zápěstí, jako by říkala: *Pojď*. Nato vylezla na zídku a ve chvíli, kdy vtrhli na střechu, se vrhla dolů; bílé šaty kolem ní při pádu třeptaly a připomínala popálenou můru. Zdálo se, že padá celou věčnost, ačkoli to trvalo jen pár vteřin. Její křik vystřídalo hrobové ticho, ve kterém jsem pomalu vykročila před ostatní ženy a obrátila se k vojákům, kteří se nahrnuli dovnitř. Zírali na mě, teď už rozpačití a nejistí, jako štěňata, která si neví rady s králíkem, kterého drží v zubech.

Potom pokročil dopředu bělovlasý muž a představil se jako Nestór, král Pylu. Zdvořile se uklonil a já si uvědomila, pravděpodobně naposledy v životě, že ten, kdo na mě hledí, vidí královnu Bríseovnu.

„Nebojte se,“ řekl. „Nikdo vám neublíží.“

Chtělo se mi smát. Ty kluky, kteří si nad schodištěm hráli na obránce, už odvěkli pryč. Jiný chlapec, o rok nebo dva starší, ale na svůj věk opožděný, se křečovitě držel matčiny sukně, až se jeden z bojovníků sklonil a násilím mu buclaté prsty rozevřel. Slyšeli jsme, jak celou cestu po schodech dolů naříká: „*Mami, mami!*“ A potom ticho.

Nedala jsem na sobě znát svoje pocity, hleděla jsem na Nestora a myslela si: *Co živa budu, nepřestanu tě nenávidět.*

• • •

Potom mi už všechno splývá do jediného mlžného oparu, ze kterého trčí jako dýka několik skutečností. V doprovodu vojáků s pochodněmi nás úzkými postranními uličkami někam vedli. Před námi na bílém zdivu vyskakovaly naše rozkymácené stíny a za námi se kácely dolů. V jednu chvíli jsme procházeli kolem zahrady za zdí a teplou nocí k nám zavanula vůně mimózy. Později, když už tolik ostatních vzpomínek vybledlo, jsem tu vůni často cítila, zacukala nitkami v mém srdci a připomněla mi, co všechno jsem ztratila. Vůně pominula, a my se dál přidržovaly jedna druhé, podpíraly se, klouzaly a smekaly se v uličkách dlážděných našimi bratry.

A potom břeh, temné vzdušné moře a mléčně bílá tříšť narážející do černých přídílí jejich lodí. Vystrekli nás na palubu, muži třímající násady kopí nás hnali po žebřících nahoru, a pak nás nechali stát namačkané na palubách – útroby lodí byly přeplněné choulostivějším nákladem. Poslední pohled na město, většina domů a chrámů byla v plamenech. Oheň zachvátil i jedno křídlo paláce. Doufala jsem, že se tchyni podařilo sebrat odvalu a zabít se dřív, než se k ní dostaly plameny.

S ohlušujícím řinčením kotevních řetězů lodě vypluly na moře. Jakmile jsme opustili bezpečí přístavu, záludný vítr napjal plachty a rychle nás unášel pryč od domova. Tísnily jsme se na bocích lodí v touze naposledy zahlédnout Lyrnéssos. I za tu chvíli na palubě se oheň rozšířil. Myslela jsem na těla navršená na tržišti a doufala, že je plameny dostihnou dřív než psi, a stejně jsem viděla utrhané údy mých bratrů, vláčené z jedné ulice do druhé. Teď právě psi poštekávají a vrčí na černé ptáky kroužící nad jejich hlavami a na velké, neohrabané supy, kteří čekají. Občas se všichni ptáci vznesou do vzduchu, a pak se postupně usazují, klesají dolů jako cáry ohořelé látky, jako zuhelnatělé zbytky obrovských tapiserií, které lemovaly zdi paláců. Psi se brzy nasatí k prasknutí, odplíží se z města, pryč od postupujících požárů, a na řadu přijdou ptáci.

• • •

Krátká plavba. Tiskly jsme se k sobě, abychom se na nakloněných palubách lépe udržely. Většinu žen a skoro všechny děti postihla prudká nevolnost, podle mě spíš ze strachu než z převalování vln. Připadalo nám to jako chvilka, a najednou loď změnila kurz, zachvěla se při otáčení proti proudu a zamířila do bezpečí rozlehlé zátoky.

Muži začali křičet, házeli lana – jedno projelo po palubě a švihlo mě přes nohy – a také naskákali do moře a po pás ve vodě se brodili zpěněnými vlnami ke břehu. Vzájemně jsme se přidržovaly, zmáčené a prochladlé, jak při otáčení

lodi zalila příd' vlna, všechny vyděšené tím, co nás čeká. S námahou vyvlekli loď na oblázky a další muži, spousty mužů, vběhli do moře, aby ji pomohli vytáhnout nad hranici přílivu. Potom jsme jedna po druhé sestoupily na zem. Rozhlédla jsem se po zálivu a spatřila stovky černých, dravcích lodí se zobci na přídi – v životě jsem jich tolik neviděla. Bylo jich víc, než jsem si vůbec uměla představit. Jakmile jsme byly všechny na suché zemi, hnali nás přes pláž a rozlehlou pláž k řadě chatrčí. Šla jsem vedle jedné dívky, moc hezké tmavovlásky – nebo by alespoň byla hezká, nemít tvář opuchlou pláčem. Popadla jsem ji za holou paži a štípala ji. Vyplašeně se na mě podívala a já řekla: „Nebreč.“ Kulila na mě oči, a tak jsem ji štípala znovu, víc. „*Nebreč.*“

Před chatrčemi nás seřadili a prohlédli. Dva muži, kteří mluvili jen spolu, přecházeli před ženskými nastoupenými do řady vedle sebe, tu ohrnuli ret, tam zase oční víčko, dlouhali nám do břicha, svírali prsy a vráželi ruce mezi nohy. Pochopila jsem, že nás oceňují před rozdělováním. Několik z nás vybrali a strčili do jedné chatrče, kdežto ostatní odvedli. Ritsa byla pryč. Snažila jsem se ji držet, ale odtrhli nás od sebe. Když jsme byly všechny uvnitř, donesli nám chleba, vodu a vědro, a pak vyšli ven a zavřeli za sebou dveře na závoru.

Chatrč neměla okno, ale oči po chvíli přivykly tmě a měsíční světlo pronikající dovnitř štěrbinami ve stěnách stačilo k tomu, abychom si vzájemně viděly do tváře. Zůstala nás mnohem menší skupinka velice mladých žen a dívek, všechny krásné, všechny očividně zdravé, některé s miminem u prsu. Rozhlížela jsem se po Isméně, ale nebyla tam. Stísněný, dusný a vydýchaný prostor, dětský nárek a s postupující nocí pach výkalů z vědra, které jsme byly nuceny používat – nedalo se v tom spát.

Ráno titíž dva muži prostrčili dveřmi dovnitř haldu tunik a neurvale nás vybídli, abychom se oblékly. Svoje šaty jsme měly špinavé, mokré a pomačkané plavbou po moři. Udělaly jsme, co nám přikázali, a naše zdřevěnělé prsty neobratně

zápolily s jinak snadným zapínáním. Jedna dívka, nejvýš tak dvanáct, třináct let, se dala do pláče. Co jsme jí mohly říct? Podrbala jsem ji na zádech a ona se mi zabořila horkou, vlhkou tváří pod rameno.

„To bude dobrý,“ utěšovala jsem ji a věděla, že nebude.

Ven mě zavolali jako první. Musíte si uvědomit, že mimo dům – bez závoje a doprovodu – jsem byla naposledy ve čtrnácti letech, takže jsem klopila oči a studovala ozdobné přezky na svých sandálech, které se třpytily ve slunci. Ozval se uznalý pokřik: *No ne, koukejte ty kozy!* V podstatě dobromyslné poznámky, i když jeden nebo dva odporně hulákali cosi v tom smyslu, že by se mnou a všemi trójskými děvkami zatočili jinak.

Byl tam i Nestór, nejstarší ze všech, jistě nejmín sedmdesátiletý. Přistoupil ke mně a povýšeně, ale zároveň i jaksí vlídně řekl: „Na svůj předchozí život nemysli. To všechno je pryč – když o tom začneš přemýšlet, utrápíš se. *Zapomeň!* Tvůj život je teď tohle.“

Zapomeň. Před očima mi proto vytanula moje povinnost, průzračná a prostá jako mísa vody. *Pamatuj.*

Zavřela jsem oči. Prudké sluneční světlo za víčky mělo oranžový nádech, tu a tam stříknutý uhánějícími proužky nachové. *Achilleus! Achilleus!* ozývalo se teď hlasitěji. Potom řev vyvrcholil a já věděla, že je tady. Hulákali, chechtali se, vtipkovali – působilo to výhrůžně, a výhrůžky to taky byly. Cítila jsem se jako kráva na provazu, která čeká, až ji obětují – a věřte mi, v tu chvíli bych smrt uvítala. Zakryla jsem si rukama uši a s vypětím vůle se v duchu přenesla zpátky do Lyrnéssu. Prošla jsem neprolomenou branou, znovu spatřila nevyhořelé paláce a chrámy, rušné ulice, ženy peroucí prádlo u studny a rolníky, kteří na tržišti vykládali na stánky ovoce a zeleninu. Znovu jsem postavila zničené město, zabydlila jeho ulice lidmi a přivedla k životu manžela a bratry – a usmála se, když jsem mýjela onu ženu, kterou před mýma očima znásilňovali a která teď zvolna kráčela po tržišti se svými dvěma hezkými syny po boku... *Zvládla* jsem to. Stála

jsem uprostřed řvoucího davu a vyhnala je ze závodiště, na břeh a do lodí. Zvládla jsem to. *Žá*, sama. Zahнала jsem dravčí loď domů.

Řvaní zesílilo: „Achilleus! Achilleus!“ Ze všech jmen to nejvíc nenáviděné. Znovu se mi vybavilo, jak zabíjí mého bratra, na chvíli přestane, zahledí se nahoru k pevnosti – jakoby přímo na mě – a bratra nechá ležet připíchnutého k zemi. Potom se obrátí zpátky k němu a klidným, navykklým pohybem beze spěchu vytahuje oštěp z jeho krku.

Ne, pomyslela jsem si a vydala se z tržiště klidnými, tichými ulicemi domů. Branou paláce jsem vešla do setmělé síně, té síně, do které jsem poprvé vstoupila ve svatební den. Odtud jsem rovnou zamířila na svoje zamilované místo. Na vnitřním nádvoří rostl strom s rozložitými větvemi, které i v největším parnu vrhaly stín. Vždycky večer jsem tam sedávala a poslouchala hudbu ze síně. Lyry a flétny zněly nocí a ze mě spadly všechny každodenní starosti. Teď jsem tam byla, a právě zvedala hlavu, abych se podívala nahoru, kde se jako lesklá stříbřitá ryba chycená do černé sítě třpytil měsíc v jeho větvích.

A vtom mi jakási ruka s konečky prstů drsnými od písku sevřela bradu a otáčela mi hlavou ze strany na stranu. Snažila jsem se otevřít oči, ale slunce příliš sálalo a než se mi to podařilo, už kráčel pryč. Uprostřed závodiště se zastavil, zvedl ruce nad hlavu a čekal, až řev utichne.

„Děkuji, chlapci,“ prohlásil. „Ta by šla.“

A všichni vojáci do posledního na tom rozlehlém závodišti se dali do smíchu.

3

Ihned se objevili dva strážci a odvedli mě k Achilleovi. Jeho obydlí už se jako „chatrč“ označovat nedalo; byla to bytelná stavba s verandou po obou stranách a schody, které vedly k hlavním dveřím. Prostornou hodovně síní mě provedli dozadu, do stísněné místnůstky sotva větší než komora a bez okna s výhledem ven. A tam mě prostě nechali. Celá vyděšená jsem seděla na úzké posteli a třásla se zimou. Po chvíli jsem si uvědomila, že se rukama dotýkám jakéhosi vlněného přehození, a bez zájmu jsem si ho začala prohlížet. Byl velice jemně tkaný, se složitým vzorem s listy a květinami, očividně mistrovská práce nějakého trójského řemeslníka. Řecké tkaniny nebyly zdaleka tak kvalitní jako naše a mě napadlo, které město asi vyplenili.

Někde poblíž zarachotily talíře a mísy a do místnosti pronikla vůně pečeného hovězího. Zvedl se mi žaludek a chtělo se mi zvracet, vědomě jsem proto polykala a zhluboka a pravidelně dýchala. Slzely mi oči a pálilo mě v krku. Zhluboka dýchat. Nádech, výdech, nádech, výdech. Zhluboka, pravidelně dýchat...

Blížily se kroky, klika dveří se pohnula. S vyprahlými ústy jsem čekala.

Dovnitř vstoupil vysoký muž – nebyl to Achilleus, v rukou podnos s jídlem a vínem.

„Bríseovna?“ zeptal se.

Přikývla jsem. Jako někdo, kdo má jméno, jsem se rozhodně necítila.

„Patroklos.“

Ukazoval si přitom prstem na hrud', asi v domněnání, že mu nerozumím, a já mu to ani neměla za zlé, protože jsem tam seděla se svěšenou hlavou a tupě zírala do prázdna. Jeho jméno jsem ale znala. Válka se už dlouho vlekla a o velitelích protivníka jsme toho proto věděli hodně. Byl to Achilleův blízký přítel, druhý nejvyšší velitel, a mě zároveň mátlo, že tak vysoce postavený muž obsluhuje otrokyni.

„Napij se,“ řekl. „Bude ti líp.“

Velkoryse naplnil pohár vínem a podal mi ho. Uchopila jsem ho a předstírala, že ho zvedám k ústům.

„Nikdo ti neublíží.“

Civěla jsem na něj, vnímala každičký rys jeho osobnosti – výšku, rozpuštěné vlasy, zlomený nos – a ani nemukla. Po chvíli se jedním koutkem pousmál, odložil táč na stůl vedle postele a odešel.

S jídlem byla potíže. Celou věčnost jsem žvýkala kousek masa, pak ho vyplivla do dlaně a schovala pod okraj talíře. Nejdříve jsem myslela, že se vína ani nedotknu, ale přinutila jsem se. Nevím, jestli to pomohlo. Snad ano. Tolik silného vína na prázdný žaludek mi otupilo čich a chuť; já sama byla otupělá už předtím.

Z hodovny síně vedle se ozývaly hlučné mužské hlasy; takový ten neodbytný řev, který přehluší všechno ostatní. Hovězí už vonělo pronikavěji. *Naše hovězí*. Dobytek odehnali tři dny předtím, než město padlo. Uplynula další nekonečná hodina. Halasnější křik, častější chechtot a zpěv, a každou písničku zároveň završilo bouchání do stolu a frenetický potlesk. Odněkud ze tmy venku jako bych zaslechla dětský pláč.

Nakonec jsem vstala a přistoupila ke dveřím. Nebyly zamčené. Samozřejmě že nebyly zamčené, proč taky? Věděli, že nemám kam odejít. Opatrně jsem je pootevřela a zpěv

a smích rázem zesílily. Vyjít ze dveří jsem si netroufala, a přesto jsem měla neodbytný pocit, že se *musím podívat*. Dozvědět se, co se děje. V kamrlíku jsem se začínala cítit jako v hrobě. Po špičkách jsem tedy přeběhla krátkou chodbičku k síni a nakoukla do přitmí.

Dlouhá úzká místnost s nízkým trámovým stropem vonící borovicí a pryskyřicí, osvětlená řadami čadících lamp zavěšených na držácích na stěnách. Podlahu po celé délce zabíraly dva stoly na podstavcích, s lavicemi po obou stranách. Chlapi namačkaní rameno na rameni do sebe vzájemně strkali, jak se natahovali, aby si hrotem dýky napíchli špalek červeného masa. Viděla jsem řady rozjařených tváří a krev a štávu, tekoucí po bradách, které se leskly v propletených kruzích světla. Na trámový stropu se setkávaly a zápolily spolu obrovské stíny, a muži, kteří je vrhali, vedle nich vypadali jako trpaslíci. I na tu dálku jsem cítila pach potu, dnešního potu, ještě vlhkého, a pod ním pach zatuchlého potu dřívějších dní a nocí, který se táhl do dále, do temnoty, do prvního roku téhle nekonečné války. Když černé lodě připluly poprvé, byla jsem malá holka a hrála si s panenkami.

Achilleus s Patroklem seděli u stolku, tvářemi do místnosti a k venkovním dveřím. Byli ke mně otočeni zády, ale všimla jsem si, že se často dívají jeden na druhého. Všichni měli povznesenou náladu a vychloubali se svými hrdinskými činy v Lyrnéssu. Další písně, včetně popěvku o Heleně, verš za veršem čím dál oplzlejším, který skončil v bouři smíchu. V nastalé odmlce Achilleus odsunul talíř a vstal. Nejdřív si ho nikdo nevšímal, ale potom se rámus postupně utišil. Zvedl ruce a výrazným nářečím Řeka ze severu země cosi řekl. Řečtina mi obvykle nedělá potíže, ale jemu jsem kvůli přízvuku prvních pár dní nerozuměla. Říkal něco v tom smyslu, že nechce zkazit večírek, *ale...*

Při řeči se usmíval, dělal si legraci sám ze sebe. Bylo slyšet sborové úsměšky a pískot, a kdosi vzadu vykřikl: „Všem je jasné, proč tak spěcháš do postele!“

Zabušili do stolů, kdosi zanotoval píseň a brzy ji už v rytmu sevřených pěstí vyřvávali všichni.

Proč se tak krásný narodil?

Proč se vůbec narodil?

K ničemu se nehodí!

Nikdo o něj nestojí!

Potěšení pro svou matku,

pro mě jen osina v zadku!

A tak dále. Vplížila jsem se zpátky do pokojíku a zavřela dveře, ale pak, protože zpívali dál, jsem je zase pootevřela, maličko, jen abych nakoukla do Achilleova pokoje. Letmo jsem zahlédla tapiserie na stěnách, bronzové zrcadlo a úplně vzadu, těsně u stěny, postel.

Chvilí nato v chodbičce zaduněly těžké kroky. Mužské hlasy. Couvla jsem, i když mě nemohli vidět. Do velkého pokoje vešel Patroklos a hned za ním Achilleus, jednu ruku kolem přítelových ramenou, rozesmátý triumfem a úlevou. Další úspěšný nájezd, další vypleněné město, muži a chlapci pobiti, ženy a dívky zotročeny – celkem vzato úspěšný den. A to noc ještě nezačala.

Uvažovali o dalším poháru vína – Patroklos s rukou na víčku džbánu se už chystal nalévat, když vtom Achilleus ukázal hlavou ke dveřím, za kterými jsem stála, a zasvítily mu oči.

Patroklos se zasmál. „Ale ano, je tam.“

O krok jsem couvla, posadila jsem se na úzkou postel a tiskla ruce k sobě, aby se přestaly chvět. Chtělo se mi polknout, ale s vyprahlými ústy to nešlo. Okamžik nato se otevřely dveře a světlo zakryl Achilleův obrovitý stín. Nepromluvil, asi v domněnání, že bych mu nerozuměla, a jen ukázal palcem k druhému pokoji. Rozklepala jsem se, vstala a šla za ním.

4

Co můžu říct? Nebyl hrubý. Očekávala jsem to – dokonce jsem to předpokládala – ale nic takového, a alespoň jsem to měla brzy za sebou. Souložil stejně rychle jako zabíjel a já v tom neviděla rozdíl. Tu noc ve mně cosi zemřelo.

Ležela jsem tam plná nenávisti, i když samozřejmě nedělal nic, na co by neměl plné právo. Dostat jako čestný dar zbroj nějakého slavného krále, nedal by si pokoj, dokud by ji nevyzkoušel: zvedl by štít, popadl by meč, potěžkal by ho, ohodnotil by délku a párkrát by švihl vzduchem. A totéž udělal se mnou. Vyzkoušel si mě.

Myslela jsem, že neusnu. Byla jsem sice vyčerpaná, ale tak nervózní, tak vystrašená ze všeho kolem a nejvíc z něho, že když se ze mě nakonec svezl a usnul, ležela jsem dál, nehybná jako prkno, a hleděla do tmy. Víčka mi při každém mrknutí bolestivě řezala do suchých očí. A přesto jsem asi spala; když jsem se totiž znovu podívala na lampu, už dohořívala. Achilles ležel s tváří těsně vedle mě, lehce chrápal a horní ret se mu při každém vydechnutí nakrčil. V zoufalé snaze uniknout jeho tělu, které sálalo jako pec, jsem se přitiskla ke stěně a otočila hlavu na druhou stranu, abych se na něj nemusela dívat.

Po pár minutách jsem cosi zaslechla. Nebyl to nový zvuk – uvědomila jsem si, že jsem ho vnímala i v polospánku. Snad

jeho dech? A pak mi to došlo. *Ne, to je moře.* Muselo to být moře, nebyli jsme daleko od břehu. Poslouchala jsem a nechala se konejšit jeho vytrvalým příbojem, duněním lámající se vlny a pronikavým hukotem, když se vracela. Jako byste leželi na hrudi někoho, kdo vás miluje, někoho, komu můžete věřit – i když moře milovat neumí a nikdy mu nemůžete věřit. A okamžitě mi došlo, co bych teď právě chtěla: být jeho součástí, rozpustit se v něm; v moři, které nic necítí a nikdy ho nemůžete zranit.

Potom jsem zřejmě znovu usnula. Když jsem se totiž probudila, Achilleus byl pryč.

Ihned jsem znejistěla. Neměla bych snad vstát dřív než on a připravit mu snídani? Neměla jsem ponětí, jak na tomhle pustém pobřeží připravují jídlo a jestli jeho příprava bude vůbec patřit k mým povinnostem. Pak mě ale napadlo, že Achilleus má určité spousty otrokyň, na různé práce: tkaní, vaření, příprava lázně, praní ložního prádla a šatstva... Včas se dozvím, co se ode mě očekává. Je docela možné, že to bude jen o něco víc, než jsem dělala dřív. Vzpomněla jsem si na otcovu mladou konkubínu, tu, kterou si vzal po matčině smrti a která převzala na svá bedra většinu jejích povinností.

Postel studila. Posadila jsem se a všimla si, že Achilleus za sebou nezavřel dveře. Stále jsem se ještě úplně neorientovala. Byly tam troje dveře. Jedny vedly do té malé místnosti – v duchu jsem jí už říkala komora; další se otevíraly do krátké chodby k síni a třetí přímo na verandu a odtud na pláž. Těmi musel vyjít, protože byly dokořán a při každém pohybu zavržaly.

Přitáhla jsem si plášť k ramenům a vyšla na práh. Od moře vanul vítr, zvedal mi vlasy a chladil spánkem zpocenou kůži. Srpeček měsíce svítil do tmy tak jasně, že bylo vidět chatrče – připadalo mi, že jich jsou stovky – táhnoucí se do dálky. Mezi jejich temnými, k sobě schoulenými obrysy, se mi tu a tam otevřel letmý, mučivý pohled na moře. Otočila jsem hlavu a zahleděla se do vnitrozemí, a vtom mě upoutala bledá záře na obloze; nejdřív mě mátl, a pak mi došlo, že to musí být

Trója. Trója se svými paláci, chrámy a dokonce ulicemi osvětlenými celou noc. Tady vedly od chatrče k chatrči úzké, temně červené cestičky. Dostala jsem se na strašlivé místo, pravý opak metropole, na místo, kde vládla temnota s krutostí.

Stála jsem na prahu Achilleova dřevěného domku a dunění valících se vln mi připomínalo bitevní vřavu, meče řinčící o štíty, ačkoli má unavená mysl tehdy vnímala všechno jako bitvu, jako by na světě neexistovala jiná barva než rudá. Troufla jsem si opatrně vyjít na verandu z nehoblovaného dřeva a odtud skočila rovnou do písku. Chvilku jsem stála a bořila konečky prstů do vlhkých zrněk, uchlácholena tím, že po noční otupělosti ještě dokážu něco cítit, *cokoli*. A potom jsem se bosa a jenom v plášti vydala hledat moře.

Spíš instinktem než očima jsem objevila cestu a dostala se na pěšinku, která vedla od chatrčí kamsi pryč, nejprve se vlnila při okrajích dun, a pak se prudce svažovala k pláži. Na posledním úseku se změnila v noru, jak se na hřebenech pískových dun z obou stran zvedala do výšky přímořská tráva; užil se mi dech ze stísněného prostoru a musela jsem se na chvilku zastavit. Kdesi ve skrytu mé duše se ozval strach: co když se vrátí, co když mě bude zase chtít a já tam nebudu? Měsíční světlo klouzalo po čepelích travin, které se nakláněly a kolébaly ve větru. Na pláž jsem vyšla při ústí potoka s polo-slanou vodou, který zurčel mezi balvany a oblázky, a když doběhl k moři, rozlil se do šířky.

Teď bylo slyšet i jakýsi nový zvuk, pronikavější než vlny; ohlušující, nervy drásající rány. Chvíli mi trvalo, než jsem pochopila, že to jsou zvuky lodního lanoví, které práská do stěžňů. Nalevo ode mě vystupovala temná masa lodí, většinou bezpečně vytažených za hranici přílivu a usazených na podpěrách. Byly tam i jiné lodě, zakotvené na moři, to ale byla malá, břichatá nákladní plavidla, lišící se od štíhlých válečných lodí jako kachny od orlů. Věděla jsem, že válečné lodě jsou stráženy před možným útokem Trójanů, a proto jsem zacouvala zpátky mezi duny a vzala to zkratkou přes vřesoviště k otevřenému moři.

Tady už bylo slyšet jenom rachocení vln, tolik připomínající nárazy mečů do štítů. Kráčela jsem k moři a doufala, že zahlédnu Lyrnéssos, kde podle mě ještě musely zářit požáry stravující město, ale čím blíž vodě, tím byla hustší mlha. Zničehonic se přivalila – neproniknutelná mlha, studená a vlhká jako prsty mrtvého, a proměnila černé lodě v přízračné siluety z jiného světa. Zvláštní, že se tak hustá mlha mohla vytvořit a sedět na jednom místě za takhle větrné noci, ale dala mi volnost a já byla neviditelná dokonce i pro sebe.

Tam za těmi rozbouřenými vlnami, na tichém místě, kde se moře stýkalo s pevninou, byly duše mých mrtvých bratrů. Odepřeli jim pohřební obřady, a tak nesměli vstoupit do Hádu, odsouzeni sužovat živé, ne na pár dní, ale navěky. Znovu a znovu mi za zavřenými víčky umíral můj nejmladší bratr. Truchlila jsem pro všechny, ale pro něho nejvíc. Po matčině smrti se pokaždé v noci vplížil ke mně do postele a hledal útěchu, za kterou se ve dne styděl. Tam, na té větrem bičované pláži, jsem slyšela, jak mě volá – stejně ztracený, stejně bez domova a bez pomoci, jako já sama.

S myšlenkou dostat se co nejrychleji k němu jsem se začala brodit do moře – kotníky, lýtka, kolena, stehna, a pak ten náhlý studený šok, když mi vzduťatá vlna pleskla do třísel. Stála jsem rozkročená v pohybujícím se písku, natáhla ruku dolů a spláchla ho ze sebe. A potom – čistá, nebo tak čistá, jak jsem ještě vůbec mohla být – jsem stála po pás ve vodě, cítila, jak mě mohutné vlny zvedají na špičky a znovu vrací dolů, a nechala se mořem nadnášet. Jedna obrovská vlna mě vyzdvihla a málem mi podrazila nohy, a mě napadlo: *Proč ne?* Přímo hmatatelně jsem cítila, že na mě bratři čekají.

A vtom jsem zaslechla hlas. V první chvíli jsem myslela, že to je hlas mého nejmladšího bratra. Napjatě jsem poslouchala, abych slyšela přes hukot vln, a hlas se ozval znovu – určitě mužský hlas, i když slova jsem nerozeznávala. A najednou mě přepadl strach. Celé dny jsem se bála – úplně jsem zapomněla, jaké to je, *nemít* strach – ale tenhle strach byl jiný. Zjezily se mi vlasy na zátylku a naskočila mi husí kůže. Říkala

jsem si, že je to jistě hlas z tábora, který se odrazil od hradby mlhy, takže se zdá, že přichází z moře, jenže pak jsem ho zaslechla znovu, a to už jsem věděla, že přichází odtamtud. Za hradbou vln někdo, *něco* čeřilo vodu. Nějaké zvíře – muselo to být zvíře, nic jiného to být nemohlo, možná delfín nebo kosatka. Někdy připlouvají až k pevnině, a dokonce se vrhají na pláže a stahují tulení mláďata z balvanů. Pak se ale cáry mlhy na chvíli rozestoupily a já zahlédla lidské paže, ramena a měsíční třpyt na mokré kůži. Další nadzvednutí, další cáknutí – a naráz ticho, když se přetočil a ležel na vodě tváří dolů, kolébaný příbojem.

Na těchto březích muži plavat neumí. Jsou to námořníci, vědí, že plavání může nanejvýš prodloužit umírání, jinak poměrně rychlé a milosrdné. Tenhle člověk si ale pohrával s mořem jako delfín nebo sviňucha, jako by se v něm cítil doma. Teď ležel s rukama a nohama roztaženými na hladině a v téhle poloze vydržel tak dlouho, až jsem si říkala, že snad dýchá pod vodou. Pak se ale najednou vyhoupl hlavou a rameny nad vodu, vzpřímený jako panáčkující lachtan. Při pohledu na jeho tvář mě obestřela hrůza, i když zbytečně, tušila jsem totiž, kdo to je.

Spěšně jsem se brodila ke břehu, abych se rychle dostala zpátky a usušila se; jak bych mu to, pro všechno na světě, vysvětlila? Na mělčině jsem zvolnila krok, protože cákáním bych mohla upoutat jeho pozornost. Vzkročila jsem na pevnou zemi, a vtom mě něco prudce a bolestivě píchlo do pravé nohy. Něco mi trčelo z chodidla – kámen nebo úlomek mušle – a já se sehnula, abych to vytáhla. Když jsem se znovu podívala na Achillea, už neplaval a po kolena ve vodě se brodil ke břehu. Dřepa jsem si a zadržovala dech, ale bez povšimnutí prošel kolem a rukama si přitom vytíral slanou vodu z očí. Začala jsem zase dýchat v domnění, že tím to končí, že se vrátí do ležení, ale zůstal stát těsně u vody s očima upřenými na moře.

Promluvil, a já myslela, že se obrací ke mně, otevřela jsem pusku a nevěděla, co říct. Pak ale promluvil znovu a přerývavě

vypouštěl slova z úst, jako když tonoucí lapá po dechu. Vůbec mu nebylo rozumět. Jako by se s mořem přel, přel nebo se ho doprošoval... Jediné slovo, které jsem podle mě zachytila, bylo „mami“, a to byl nesmysl. *Mami*? Ne, to nemohlo být ono. Pak to ale zopakoval: „Mami, mami“, jako když se malé dítě dožaduje, aby ho vzali na ruku. Určitě to bylo něco jiného, i když „mami“ zní stejně, nebo skoro stejně, v mnoha jazycích. Ať ale říkal, co chtěl, pochopila jsem, že to nemám slyšet, a zároveň jsem se neodvažovala pohnout, a tak jsem skrčená u země čekala, až to skončí. Pokračovalo to dál a dál a citový výlev nakonec ukončilo ticho.

Vyšlo slunce a mlha se začínala rozpouštět. Viděla jsem, jak se první zlaté paprsky dotkly jeho mokrých paží a ramenou, jak se otočil a vydal dál po pláži, až nakonec zmizel ve stínu svých černých lodí.

Jakmile jsem měla jistotu, že je pryč, rozběhla jsem se co nejrychleji přes duny, ale v ležení jsem nakonec zabloudila. Stála jsem tam mokrá, zablácená a vydešená, a neměla ponětí, co dělat a kam jít. Vtom se ve dveřích jedné chatrče objevila jakási dívka a kývnutím mě pozvala dovnitř. Řekla, že se jmenuje Ífis. To ráno se o mě postarala a připravila mi dokonce horkou lázeň, abych si spláchla sůl z vlasů. Odložila jsem plášť a chtěla vstoupit do vody, když vtom cosi spadlo na podlahu a já si uvědomila, že je to oblázek z pláže. V místě, kde mě řízl, chodidlo stále krvácelo. Ležel mi v dlani a já ho zevrubně zkoumala, jak to někdy lidé v leknutí dělají a celou svou bytostí se upnou na něco nicotného. Byl zelený, taková ta žlučovitě zelenavá barva rozbouřeného moře, s bílým proužkem napříč. Nic zvláštního, až na to, že byl ostrý. Velice ostrý. Zvedla jsem ho a přivoněla k němu: mořská voda a prach. Olízla jsem ho: na omak drsný, s příchutí soli. Potom jsem prstem vyzkoušela jeho zubatý okraj: žádný div, že rána byla tak hluboká. Když jsem přejela zápěstí – a vůbec netlačila – zůstal po něm šrám posázený po celé délce růžovými korálky krve. Nechala jsem krev téct z prokřehlé kůže a cítila úlevu. Chtěla jsem se říznout

znovu, jen ze zvědavosti, jestli se zase dostaví ten pocit úlevy, ale cosi mi v tom zabránilo. Netušila jsem, proč mi moře ten dárek dalo, ale věděla jsem, že ne proto, abych si ublížila. Všude po táboře se válela spousta nožů, kdyby na věc došlo. A tak jsem ho položila zpátky na dlaň, dívala se na něj a vnímala jeho barvu, drsný povrch a váhu. Na pláži leželo tolik oblázků – *miliony* – všechny do hladka vyleštěné neúnavným mořem, jenom tenhle ne. Ten jediný zůstal ostrý.

Toho vzpurného kamínku jsem si považovala, a považuji dodnes. Teď právě mi leží v dlani.

Když mi Ífis přinesla čisté, suché šaty a já si je oblékla – vlastně to spíš udělala ona, protože já tam stála jako kus dřeva – vsunula jsem si ho pod opasek, aby mě při každém pohybu zatlačil na kůži. Nebylo to příjemné, ale uklidňoval mě, připomínal mi moře a pláž – a tu holku, kterou jsem kdysi bývala a už nikdy nebudu.

5

Ze všeho nejvíc mi utkvěla v hlavě – kromě strašné, stravující, čiré hrůzy prvních dní – ona podivná směsice přepychu a špíny. Achilleus jedl ze zlatých talířů, po večerech odpočíval s nohama na podnožce vykládané slonovinou a spal pod příkrývkami vyšívanými zlatou a stříbrnou nití. Každé ráno si učesal a zapletl vlasy – žádná dívka se ve svůj svatební den neoblékala pečlivěji než Achilleus do bitvy – a výsledek si ověřil v bronzovém zrcadle, které jistě stálo celé jmění. Pokud já vím, mohlo stát celé jmění. Nicméně když musel po večeri na velkou potřebu, popadl z haldy v rohu síně kousek rezného hadru a vydal se k latríně, která páchla na sto honů a byla obalená vrstvou černých bzučících much. Navíc musel cestou tam a zpátky projít kolem obrovské skládky odpadků, které se měly pravidelně pálit, ale nepálily, a staly se tak výkrmnou pro krysy.

Krysy, další věc, na kterou nezapomenu. Všude krysy. Šli jste třeba po cestě mezi dvěma řadami chatrčí a hromádka před vámi zničehonic ožila a rozběhla se – ano, tak zlé to bylo! Původně je měli chytat vychrtlí, polodivocí psi, kteří se potulovali po táboře, ale jaksi to nikdy nedělali. Myrón, pověřený údržbou Achilleova ležení, s oblibou pořádal pro mladé bojovníky závody v lovení krys. Odměnou bylo silné víno pro vítěze. Mohli jste potkat mladíky, kteří si vykračovali s řadou

mrtvolek napíchnutých na kopí – jako krysí kebaby. Ale ať jich zabili, kolik chtěli, pokaždé jako by jich ještě přibýlo.

Snažím se, možná trochu emotivně, sdělit svoje první dojmy z tábora, a přitom jsem téměř nic z toho nevnímala. Vlastně to bylo docela obyčejné místo: moře, pláž, písečné duny, sem tam křoviska, a potom už jenom bitevní pláň táhnoucí se až k hradbám Tróje. Víc jsem toho vidět nemohla – my, zajatkyně, jsme byly pochopitelně zavřené v táboře. Na tomhle proužku země se tísnilo padesát tisíc vojáků i se svými služebníky – otroky. Malé chatrče, úzké cestičky mezi nimi, všechno natěsnané, a přece zároveň nekonečné, protože tábor byl celý náš svět.

A podivně si s námi zahrával i čas: prodlužoval se, zkracoval a zavrtával do sebe v podobě vzpomínek živějších než každodenní skutečnost. Konkrétní okamžiky – jako třeba chvíle, kdy jsem zírala na oblázek – se zdánlivě prodloužily na léta, a další dny uplynuly jako v mlžném závoji otupení a smutku. Neřeknu vám jedinou věc, která se v některém z těch dnů přihodila.

Nicméně postupně se všechno zaběhlo do svých kolejí. Mou jedinou praktickou povinností bylo obsluhovat Achillea a jeho velitele při večeři, takže jsem byla každý večer všem na očích, a nezahalená, což mě zpočátku děsilo, protože jsem byla zvyklá na nerušený život stranou mužských pohledů. Nejdřív jsem nechápala, proč mě tam chce, ale pak mi došlo, že jsem jeho čestný dar, jeho odměna za to, že pobil šedesát mužů za jediný den, takže mě pochopitelně chce ukazovat hostům. Nikdo nezíská trofej, aby si ji zastrčil někam dozadu do kredence. Chcete ji mít tam, kde je vidět, aby vám ostatní záviděli.

Nalévání nápojů při večeři jsem nenáviděla, i když Achilleovi bylo samozřejmě jedno, jestli se mi to líbí nebo ne, a brzy to – kupodivu – přestalo vadit i mně. Svobodný člověk tohle nikdy nepochopí. Otroky, to není bytost, se kterou se zachází jako s věcí. Otroky *je* věc, jak ve svých očích, tak v očích druhých.

A tak jsem tam byla, přecházela podél dlouhých stolů na těžkých podstavcích, nalévala mužům víno do pohárů a usmívala se, pořád se usmívala. Nespustili mě z očí, a přesto když jsem se jim nakláněla přes ramena, nebylo žádné osahávání, žádné oplzlé poznámky šeptem. Mohla jsem se cítit stejně bezpečně jako v manželově paláci; dokonce víc, protože každý muž tady věděl, že pokud by zašel dál, musel by se zodpovídat Achilleovi. Jinými slovy, čekala by ho smrt.

Achilleus s Patroklem seděli u odděleného stolu. Přidávali se k přípitkům a smáli se s ostatními, až hovor přešel do plynulého bzukotu, a pak už víceméně rozmlouvali jenom spolu. Jestliže došlo na nějakou hádku – a to se pochopitelně stávalo často, protože tihle chlapi již od útlého dětství citlivě vnímali sebemenší urážku na cti – byl Patroklos okamžitě na nohou, uklidňoval, krotil a přesvědčoval bojovníky, aby si stiskli ruce, společně se tomu zasmáli a nakonec se znovu posadili jako přátelé. Potom se vrátil k Achilleovi a povídali si dál. Nebyl mezi nimi rovnoprávný vztah, třebaže Achilleus vždycky formuloval příkazy zdvořile; vždycky, alespoň v přítomnosti těchto mužů, používal pro Patrokla oslovení „vladyka“ nebo „pán“. Stále ovšem platilo, že Patroklos je zástupce velitele a tedy jeho podřízený. A to nebylo všechno. Jednou jsem viděla, jak se spolu procházejí po pláži, Patroklos s rukou na Achilleově šíji – takhle se muž někdy chová vůči mladšímu bratrovi nebo synovi. Kdyby si něco takového k Achilleovi dovolil jiný z vojáků, stálo by ho to život.

Pozorování Achillea tě zřejmě stálo spoustu času.

Ano, pozorovala jsem ho. Kdykoli jsem byla vzhůru – a těch chvil, kdy bych si dovolila spát v jeho přítomnosti, moc nebylo. Je to zvláštní, ale až teď, když jsem vyslovila to „pozorovala jsem ho“, jsem málem dodala „jako jestřáb“ – říká se to tak přece, nebo ne? Takhle popisujete upřený, soustředěný pohled. Jenže tak to vůbec nebylo. Ten jestřáb byl Achilleus. Já byla jeho otrokyně, se kterou si mohl dělat, co se mu zachtělo; byla jsem v jeho moci. Kdyby se jednoho